

Durf los te laten bij burgerparticipatie

Hoe meer wordt vastgelegd, hoe beknellender het werkt, blijkt uit Almeerse casus

Burgers die bij de overheid aankloppen met het idee om zelf bepaalde werkzaamheden over te nemen, worden vaak argwanend aangekeken. Goed, de overheid streeft naar meer burgerparticipatie, maar heeft tegelijkertijd ook meerdere belangen te dienen. Dat dat prima samen kan gaan, blijkt in Almere.

Auteur: Guy Oldenkotte

Het document maakt duidelijk onderscheid tussen wat valt onder ruimtelijk beheer en wat onder ruimtelijke ordening

In 2022 zal Almere gastheer zijn voor de Floriade en dus experimenteert de stad in toenemende mate met het thema Growing Green Cities. Een van de stadswijken waar dat helemaal tot uiting moet komen, is Oosterwold. In deze laatste aanwinst van de stad bepalen de bewoners straks niet alleen hoe hun eigen woning eruitziet, maar gaan ze ook zelf wegen en paden, groen, water en openbare ruimte realiseren. Of dat gaat lukken, zal de komende jaren blijken, wanneer de wijk echt gestalte krijgt. Voor advies hoeven de inwoners van Oosterwold echter niet ver te kijken. Op zo'n vijftien kilometer afstand, aan de andere kant van de stad, ligt de wijk Hoekwierde. Dat is een van de oudste wijken van de stad. Daar hebben de inwoners al in 2012 zelf afspraken met de gemeente gemaakt. 'Dat is eigenlijk ontstaan vanuit de onvrede die er destijds bij de bewoners heerste', erkent beheermanager Anke Delfos namens de gemeente. 'In het begin stonden we er argwanend tegenover. Ze stelden bijvoorbeeld vragen en stelden zaken ter discussie, terwijl wij dat niet gewend waren', zo herinnert ze zich. Anno 2018 is die houding helemaal omgedraaid. 'Het heeft ons uitgedaagd om te proberen onze traditionele rol los te laten.' Volgens Delfos waren de bewoners destijds duidelijk in hun ambities. 'Ze zeiden tegen ons: wij zijn geen vervanger van de aannemer, maar wij willen het graag zelf uitvoeren. Wij wonen hier, dus wij weten wat er leeft. Daar viel natuurlijk weinig tegenin te brengen.'

Eenvoudige afspraken

Ook Ton Huijzer, voorzitter van de Stichting

Zelfbeheer Hoekwierde, die is opgericht om het onderhoud van de openbare ruimte in de wijk te coördineren, herinnert zich die eerste gesprekken in 2011 als de dag van gisteren. Samen met de gemeente zette de stichting een soort raamovereenkomst op papier. Behalve een kruisjeslijst waarin werd vastgelegd wie verantwoordelijk is voor welke werkzaamheden, werd er ook een stroomdiagram in opgenomen. Dat geeft aan hoe de communicatielijnen horen te lopen. Het document maakt duidelijk onderscheid tussen wat valt onder ruimtelijk beheer en wat onder ruimtelijke ordening. Toch is het summier. 'Dat hebben we de gemeente direct gezegd: zodra de overeenkomst meer dan twee A4'tjes beslaat, doen wij niet meer mee. Daarmee wordt het voor ons te omslachtig', zegt Huijzer. De jurist van de gemeente zag dat anders en kwam met een overeenkomst die bestond uit meerdere pagina's. 'Daarop hebben wij gezegd: wij tekenen niet. Voor het gebied is het niet nodig en voor de blaadjes die wij opruimen is het ook niet nodig. Vervolgens zijn we gewoon zonder overeenkomst aan de slag gegaan.' Dankzij die voortvarendheid ging ook de gemeentelijke jurist overstag.

Ook ontbreekt het in het document aan een beoordelingsmechanisme om te monitoren hoe de kwaliteit is die door de bewoners wordt geleverd. 'Dat klopt. Daar is niets over vastgelegd, omdat uit alles bleek dat de bewoners zeer gedreven waren', erkent Anke Delfos. 'Maar wij laten onze openbare ruimte in Almere regelmatig door een extern bureau beoordelen. Ook Hoekwierde wordt dan meegenomen. Maar het bureau geeft steeds vaker aan dat dat eigenlijk niet nodig is. De realiteit is dat de kwaliteit van het openbaar groen daar op het niveau A+ zit.' Volgens Huijzer kunnen de bewoners en de gemeente op basis van deze overeenkomst samenwerken, omdat ze ook bereid zijn de verantwoordelijkheid te nemen. 'Dat hebben we toen meteen duidelijk gemaakt. Wij hebben gezegd: wij willen dit en wij kunnen het. Maar je mag ons er ook op aanspreken of afrekenen als het niet blijkt te werken.'

Met behulp van B naar A+

De bewoners in Hoekwierde behalen dus de beoordeling A+ voor de kwaliteit van de openbare ruimte, terwijl ze van de gemeente een budget krijgen dat slechts gericht is op het behalen van een B-niveau. 'Jaarlijks houden we een evaluatie; daar zit ook de toezichthouder namens de gemeente bij. Maar inmiddels zijn de relatie en de gesprekscultuur zo open, dat het bijna spannend en uitdagend is om te kijken hoe we nog meer

kunnen bereiken.' Sommige lessen die Delfos uit het project in Hoekwierde heeft getrokken, past ze nu ook elders toe. Zo werd de gemeente plotseling geconfronteerd met foto's van enthousiaste bewoners die met kettingzagen bezig waren. 'Er moest wat hout worden gesnoeid. Maar we waren ons op dat moment niet goed bewust van het belang dat de gemeente hecht aan beschermende kleding en maatregelen', vertelt Huijzer.

'Alle vrijwilligers in de gemeente Almere zijn gedekt via een zogenaamde vrijwilligersverzekering. Ook heeft de gemeente een aansprakelijkheidsverzekering. Maar er is nog geen aanspraak op die verzekeringen gedaan. Wat we voortaan wel doen, is vooraf het gesprek met de vrijwilligers aangaan en hen advies geven', zo merkt Delfos op. 'De aansprakelijkheid hoeft niet vastgelegd te worden in een overeenkomst. Het risico is namelijk niet groot bij dit soort werkzaamheden. De meeste vrijwilligers zijn met klein materieel bezig. Door alleen maar in risico's te denken, zie je de kleine zaken die je uiteindelijk wel kunt doen over het hoofd. Het feit dat de bewoners in Hoekwierde intensiever bezig zijn en groter materieel gebruiken, is een uitzondering.' Dat neemt niet weg dat de gemeente dankzij de praktijk wel wat wijzer is geworden.

Kracht van de burger

De kracht van Hoekwierde is dat het initiatief gedragen wordt door een onderlegde en mondige groep burgers, die weten hoe het werkt. Huijzer maakte carrière als ingenieur civiele techniek. Paul Weber, een van de andere personen die er nauw bij betrokken is, is werkzaam als projectmanager buitendienst bij de naburige gemeente Lelystad. Elke laatste zaterdag van de maand komen er in de wijk zo'n 20 tot 40 mensen op de been om verschillende werkzaamheden uit te voeren. Zowel Ton Huijzer als Anke Delfos roemt het feit dat de bewoners van Hoekwierde niet schroomden om verantwoordelijkheid te nemen. 'Geldbeheer bete-

Ton Huijzer

Anke Delfos

De kracht van Hoekwierde is dat het initiatief gedragen wordt door een onderlegde en mondige groep burgers, die weten hoe het werkt

kent dat je ook verantwoordelijkheid neemt. Je wilt dat de gemeente zo tevreden mogelijk over je is. Dat betekent voor ons dat we zeker in dat eerste jaar moesten scoren', stelt Huijzer.

'Voor ons is het een uitdaging geworden, want deze groep bewoners stelt verrijkende vragen die ons dwingen om na te denken over de vraag: is dit eigenlijk wel een overheidstaak? Het is een proces waarbij we de grenzen van participatie, maar ook die van onze rol en verantwoordelijkheid verkennen', vult Delfos aan. Dat neemt niet weg

dat de gemeente een vinger aan de pols houdt om de continuïteit te garanderen. Projecten zoals deze draaien vaak op een kleine groep burgers, voor wie het op de termijn moeilijk is om alles te kunnen bolwerken. 'We houden jaarlijks een evaluatie. Daarin bespreken we ook de continuïteit', stelt Delfos. Mocht de animo voor deelname vanuit de wijk in de loop der jaren afnemen, dan kan Almere tijdig ingrijpen. Huijzer vult aan dat er destijds bewust gekozen is voor een looptijd van vijf jaar voor de overeenkomst met de gemeente. 'Dat is een redelijke termijn om investeringen af te schrijven en het is overzichtelijk. Daarnaast loopt de periode dan niet parallel aan die van het college van burgemeester en wethouders. Dat was voor ons ook belangrijk', aldus Huijzer, die er alle vertrouwen in heeft dat het project ook in de toekomst door de burgers zal worden gedragen.

Sterk verenigd

De bewoners van Hoekwierde hebben zich verenigd in Stichting Zelfbeheer Hoekwierde. 'Toen wij begonnen, was de overheid net een campagne gestart om burgers te stimuleren om te participeren. Bewoners die zich organiseerden om maatschappelijke activiteiten te ondernemen, zouden 5.000 euro ontvangen. Als je jezelf goed had georganiseerd, zou je daar nog eens 5.000 euro bovenop krijgen', zo motiveert Huijzer het besluit tot oprichting van de stichting. 'Wij hebben bewust gekozen voor een stichting, omdat dat minder omslachtig is. Wij voeren vier keer per jaar overleg, maar vanwege de dynamiek blijft dat doorgaans beperkt tot zo'n 45 minuten per overleg.' Het is de

bijeenkomst van de bewoners, elke laatste zaterdag van de maand, die echt belangrijk is. 'Sommige mensen kijken er echt naar uit. Daar gebeurt het en daar worden de dingen geregeld.'

Deelname aan de activiteiten is niet verplicht. 'Het gaat bij ons op basis van vrijwilligheid en van de wens om verantwoordelijkheid te nemen', zo stelt Huijzer. 'Zodra iets een verplichting is, wordt de dynamiek anders.' Er is dus geen aannemingsovereenkomst met de bewoners. De realiteit is dat de bewoners de gemeente aansturen, zo merkt Huijzer op. 'Je krijgt een omgekeerde vorm van aansturing. Als er bijvoorbeeld straatwerk verzakt is, nemen wij contact op met de gemeente en wordt de reparatie ingepland. Wij zorgen vervolgens dat de bewoners op de hoogte worden gesteld en voor de afzetting wanneer het werk wordt gedaan.'

De betrokkenheid en gedrevenheid van de inwoners van Hoekwierde dreven de gemeente Almere aanvankelijk naar onbekend terrein. Onbekend is vaak onbemind. Maar als het resultaat is dat de kwaliteit van het openbare groen erop vooruitgaat, is het zeker de moeite waarde om een sprong in het diepe te wagen, zo heeft Almere ervaren.

Be social

Scan of ga naar:

www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-7459